

**VISOKA POSLOVNA ŠKOLA
STRU KOVNIH STUDIJA
ČAČAK**

SEMINARSKI RAD

FINANSIJE

PLATNI PROMET

Mentor: _____
Profesor: _____

Student: _____
Br.Indeksa: _____

Mesto, mesec, godina

С а д р ж а ј

1. Појам платног промета	2
2. Трансакција плаћања	2
2.1. Трансфер задужења	2
2.2. Трансфер одобрења	2
2.3. Обавезе банака и клијента	3
3. Врсте платног промета	3
3.1. Интерни платни промет	3
3.2. Међубанкарски платни промет	3
3.2.1. Обрачун налога за плаћање у реалном времену по бруто принципу	4
3.2.2. Мултилателарни, односно нето обрачун (клиринг)	4
4. Послови платног промета које обављају централна банка (НБС) и банке	6
5. Инструменти платног промета	7
5.1. Инструменти готовинског платног промета	7
5.2. Инструменти безготовинског платног промета	7
6. Електронски платни промет	8
6.1. Појам	8
6.2. Електронске поруке	8
6.3. Електронске трансакције	9
7. Контрола платног промета	9
<i>Литература</i>	10

1. Појам платног промета

Под платним прометом подразумевају се сва плаћања учесника у платном промету. Учесници у платном промету су сва правна и физичка лица која врше плаћања испостављањем налога.

2. Трансакције плаћања

Трансакцију плаћања иницира налогодавац подношењем банци налога да изврши ту трансакцију. Трансакција плаћања може бити трансфер задужења или трансфер одобрења.

2.1. Трансфер задужења

У трансферу задужења поверилац банци дужника даје инструкцију да наплати средства са рачуна дужника (хартије од вредности, менице, овлашћења). Трансфер задужења је извршен када одредишна банка задужи рачун примаоца налога односно дужника. Одредишна банка може одбити налог за плаћање, при чему је дужна да о одбијању обавести пошиљаоца и иницијалну банку. Свака банка пошиљалац која није иницијална банка дужна је да о одбијању налога обавести пошиљаоца од кога је она добила налог за плаћање најкасније наредног дана од дана пријема обавештења о одбијању. Иницијална банка о томе одмах обавештава налогодавца, а најкасније наредног банкарског дана.

Банка дужника одбиће налог за плаћање пошиљаоца само у случају смрти дужника или губитка његове пословне способности, у случају стечаја или ликвидације дужника, односно у случају ограничења овлашћења физичког или правног лица.

У трансферу задужења, банка дужника обавезна је да изврши налог за плаћање који је издао поверилац само ако јој се поднесе доспела хартија од вредности, меница или овлашћење које је дужник дао повериоцу и којим га је овластио да прими средства. Банка повериоца преноси средства на рачун повериоца после извршења трансфера задужења.

2.2. Трансфер одобрења

Трансфер одобрења је трансакција плаћања коју иницира дужник, који налог за плаћање издаје својој банци и даје јој инструкцију за трансфер средстава с његовог рачуна на рачун повериоца. Трансфер одобрења се сматра извршеним када се изврши плаћање одредишној банци. Плаћање примаоцу се врши одобравањем његовог рачуна, најкасније наредног банкарског дана после дана извршења трансфера одобрења.

Када трансфер одобрења није извршен, налогодавац нема обавезу према иницијалној банци, али има право на повраћај средстава у висини у којој је његов рачун задужен, као и на накнаду трошкове извршења налога. Иницијална и посредничка банка које су извршавале инструкцију налогодавца, али трансфер одобрења није извршен, имају у односу на пријемну и одредишну банку која није извршила трансакцију плаћања, иста права као и налогодавац.

Када је трансфер одобрења извршен, али не у складу са инструкцијама из налога за плаћање, примењује се следеће:

- када износ плаћен примаоцу прелази износ из налога за плаћање налогодавца или када банка грешком налог за плаћање изврши више пута, банка примаоца, на основу доказа банке која је грешком извршила налог у износу већем од износа који је назначен у налогу који је она примила или је грешком налог за плаћање извршила више пута, дужна је да таква средства врати (као повраћај) налогодавцу из налога за плаћање;
- када је износ исплаћен примаоцу мањи од износа из налога за плаћање налогодавца, банка која је дозначила мањи износ дужна је да плати разлику;
- када је плаћање извршено неком другом примаоцу а не оном који је назначен у налогу за плаћање налогодавца, сматра се да трансфер одобрења није извршен. Банка која је начинила грешку мора поступити према инструкцији из налога за плаћање, а банка код које је прималац коме је извршено плаћање (погрешан прималац) дужна је да на основу доказа банке која је начинила грешку, примљена средства врати (као повраћај) налогодавцу из налога за плаћање. Прималац коме су дозначена туђа средства на рачуну не сме располагати тако добијеним средствима.

2.3. Обавезе банака и клијента

Пријемна банка је обавезна да изврши налог за плаћање који је правилно попуњен, који правилно идентификује одредишну банку и примаоца и ако пошилијалац има покриће на рачуну.

Банка је обавезна да клијенту доставља извештај о стању на рачуну, односно извештај о свим променама на рачуну од последњег извештаја, са коначним салдом.

Клијент мора да води рачуна о извештајима добијеним од банке и обавести банку о сваком неслагању. Уколико постоје неслагања банка ће свако неслагање испитати, обезбедити информације и извршити потребна усаглашавања и корекције на рачуну.

3. Врсте платног промета

У трансакцији плаћања, рачуни дужника и повериоца могу бити у истој банци или у две различите банке. Са тог аспекта разликујемо интерни и међубанкарски платни промет.

3.1. Интерни платни промет

Интерни платни промет подразумева плаћања између клијената исте банке односно истог носиоца платног промета. Учесници интерног платног промета су налогодавац, банка (у улози иницијалне и одредишне банке) и прималац.

3.2. Међубанкарски платни промет

Међубанкарски платни промет представља плаћање између рачуна дужника у једној банци и рачуна повериоца у другој банци односно између клијената различитих банака тј. различитих носиоца платног промета. Учесници у међубанкарском платном промету су налогодавац, иницијална банка, одредишна банка и прималац. Обрачун плаћања између банака врши се преко рачуна које банка има код Народне банке Србије (обрачунских рачуна банака) на два начина као обрачун налога за плаћање у реалном времену по бруто принципу (RTGS - *Real Time Gross Settlement*) и као мултилателарни обрачун односно нето обрачун (клиринг).

3.2.1. Обрачун налога за плаћање у реалном времену по бруто принципу

Обрачун налога за плаћање у реалном времену по бруто принципу (RTGS систем) подразумева пријем и извршавање појединачних налога за плаћање банака у најкраћем могућем времену од момента њиховог пријема и то до висине покрића на рачуну. Обрачун ових налога врши се директним задуживањем рачуна банке код НБС и истовременим одобравањем средстава рачуну банке у којој се налази рачун повериоца. Обрачун у реалном времену (RTGS) представља начин међубанкарског плаћања који се извршава одмах по пријему налога у Народној банци Србије.

У RTGS-у се могу извршавати сви налози за плаћање, а обавезно се извршавају налози за плаћање који гласе на износе веће од 200.000,00 динара („велика плаћања“). За извршење великих налога банка мора да има покриће на рачуну.

3.2.2. Мултилателарни, односно нето обрачун (клиринг)

Нето обрачун тј. клиринг подразумева пријем појединачних налога за плаћање, или група налога за плаћање, уз које се доставља спецификација појединачних налога ради обрачуна мултилатералних нето износа на обрачунским рачунима. Извршење међубанкарских налога у клирингу подразумева њихово извршење до краја обрачунског дана у три клириншка циклуса (11:00, 13:30, 16:15). Банка групише налоге које шаље у клиринг према томе на коју се банку односе.

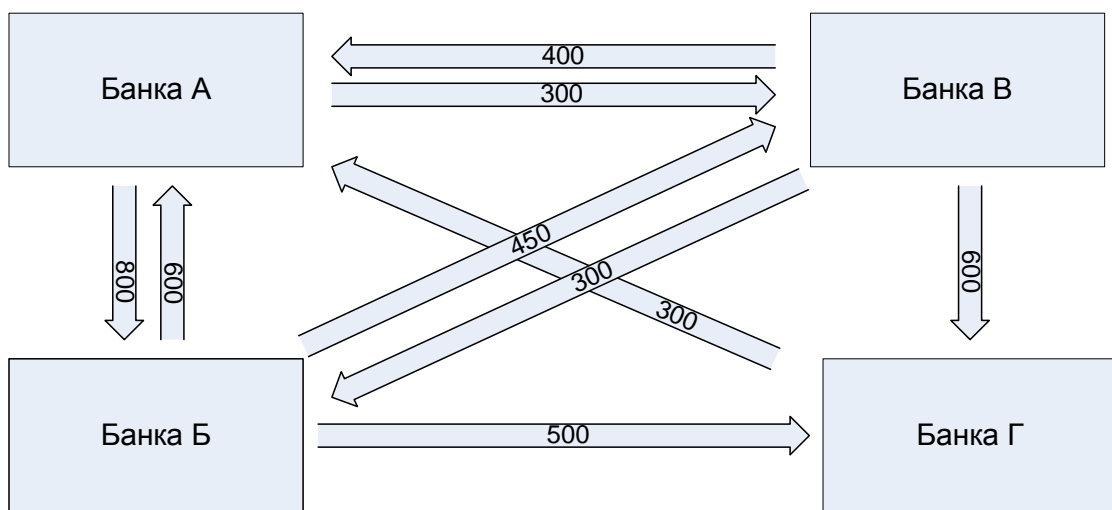
Тако груписани налози извршавају се у клириншким циклусима, а неизвршени налози преносе се у следећи клириншки циклус. По завршеном трећем циклусу негативна нето позиција банке се покрива са обрачунског рачуна, односно позитивна нето позиција књижи се на обрачунски рачун банке. Прописана тарифа Народне банке Србије за налоге послате у клиринг знатно је нижа од тарифе за налоге у RTGS-у и одређена је у зависности од износа и времена пријема, односно извршења (први, други или трећи клириншки циклус). Налози који се извршавају у клирингу сматрају се извршеним када се заврши клириншки циклус у којем су обрачунати на терет банке дужника и у корист банке повериоца. Средства обрачуната у клирингу биће стављена на располагање повериоцу најкасније сутрадан. Овај начин извршавања налога је спорији начин преноса, али и знатно јефтинији и њиме су обухваћени налози клијената банке који гласе на износ до 200.000,00 динара.

Учесници у RTGS и клиринг систему Народне банке Србије повезани су у јединствену целину, у којој се платне трансакције размењују порукама заснованим на SWIFT стандарду, кроз приватну комуникациону мрежу Народне банке Србије.

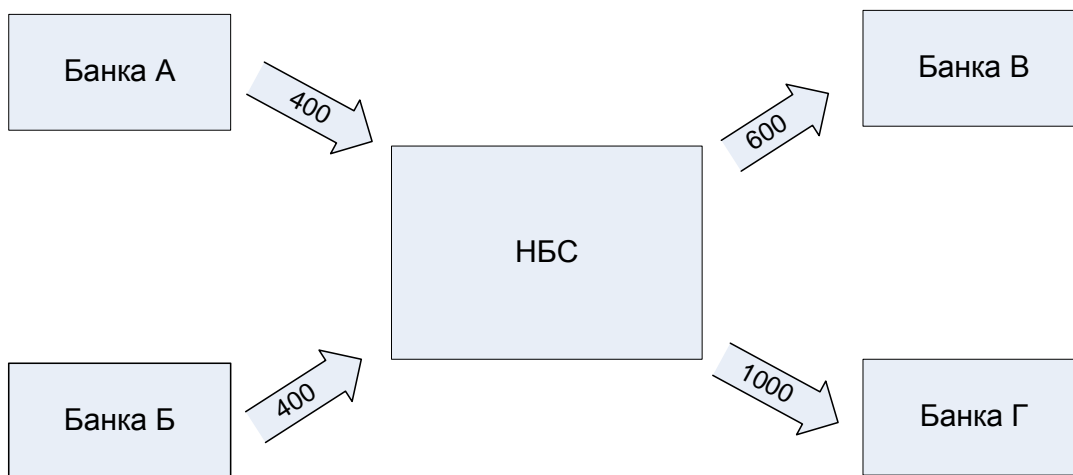
Радно време RTGS и клиринг система утврђено је Дневним терминским планом.

РАДНИ ДАН	9:00 – 20:00	с л а њ е			извршавање циклуса
		поруке	од	до	
	RTGS > 200.000	103	9:00	17:30	
	ЧЕКОВИ	701	9:00	12:00	
	КЛИРИГ I циклус	102	9:00	11:00	11:30
	КЛИРИГ II циклус	102	11:30	13:30	14:00
	КЛИРИГ III циклус	102	14:00	16:00	16:15 - 16:30
	НЕФИНАНСИЈСКЕ		17:30	20:00	

Пример међубанкарског платног промета по нето принципу (клиринг)

Банка "А" је нето исплатилац за 400 (200+400+100-800-300)
 Банка "Б" је нето прималац за 400 (800+450-200-150-500)
 Банка "В" је нето исплатилац за 600 (300+150-600-450)
 Банка "Г" је нето прималац за 1000 (500+600-100)

4. Послови платног промета које обављају централна банка (НБС) и банке

Народна банка Србије обавља следеће послове платног промета:

- води жиро, обрачунске и друге рачуне банака
- врши међубанкарски клиринг и обрачун
- управља токовима готовине, обезбеђује смештај, чување и дистрибуцију готовог новца, прима уплате, извршава исплате и обавља благајничко-трезорске послове
- прати ликвидност банака, даје налоге и предузима мере ради одржавања дневне ликвидности банака
- успоставља, одржава и администрира информатичку инфраструктуру за обављање платног промета Републике Србије
- стара се о развоју и унапређењу платног промета
- унапређује и организује платне клириншке и обрачунске системе и учествује у тим системима
- пружа услуге банкама код пријема и слања налога за плаћање за њихове клијенте, као и налога за клиринг и обрачун међубанкарских плаћања, укључујући и плаћања чеком, платном картицом и другим инструментима плаћања
- на основу података из евиденција о извршеним плаћањима које јој достављају банке и података из евиденција које она води обједињује податке о промету и стању рачуна у платном промету према јединственом плану рачуна
- доноси прописе којима уређује начин обављања послова платног промета, укључујући и електронски начин обављања тог промета, проверу аутентичности подносиоца и електронског налога за плаћање, одговорност за исправност електронског налога, тачност преноса и остале елементе заштите, и доноси прописе којима уређује начин обављања тих послова
- обавља послове контроле платног промета код банака
- обавља и друге послове платног промета

Банке обављају следеће послове платног промета:

- воде рачуне правних лица и физичких лица која обављају делатност, извршавају интерне и међубанкарске трансакције плаћања с тих рачуна и на те рачуне
- воде рачуне физичких лица која не обављају делатност, извршавају интерне и међубанкарске трансакције плаћања с тих рачуна и на те рачуне
- учествују, за рачуне које воде, у међубанкарском клирингу и обрачуна извршених плаћања
- утврђују за сваког клијента дневни промет и о томе их посебно обавештавају
- примају од физичких лица уплате у корист рачуна који се воде у другој банци
- примају уплате у корист рачуна физичких лица који се воде у тој банци
- обављају готовинска плаћања
- обављају благајничко-трезорске послове и обезбеђују смештај и чување готовог новца
- примају и наплаћују чекове

- организују издавање платних картица и плаћање платним картицама и другим инструментима плаћања
- обављају и друге послове платног промета

5. Инструменти платног промета

На основу Закона о платном промету Народна банка Србије, посебном одлуком прописује облик, садржину и начин коришћења јединствених инструмената платног промета којима се врше плаћања или наплате са рачуна – готовим новцем и безготовински.

Прописане су две врсте инструмената платног промета и то :

- инструменти готовинског платног промета
- инструменти безготовинског платног промета

5.1. Инструменти готовинског платног промета

Инструменти готовинског платног промета су налог за уплату и налог за исплату. Налог за уплату користи се за уплате у готовом новцу у корист рачуна примаоца новчаних средстава(уплате дневног пазара, плаћање обавеза у готовом новцу и друге уплате у корист рачуна који се воде код банака).

Налог за исплату је готовински инструмент којим правно или физичко лице подиже средства са свог рачуна у готовом новцу или којим на терет свог рачуна налаже исплату у готовом новцу примаоцу који нема рачун код банке.

5.2. Инструменти безготовинског платног промета

Инструменти безготовинског платног промета су налог за пренос и налог за наплату. Налог за пренос користи се када дужник налаже банци да на терет његовог рачуна пренесе средства у корист рачуна повериоца, за пренос средстава између два рачуна истог клијента и у случају компензације, односно обрачуна код којег се врши задужење и одобрење рачуна истог клијента за одређени износ.

Налог за наплату је безготовински инструмент платног промета који издаје поверилац и којим иницира задуживање рачуна дужника и одобравање средстава на свом рачуну (нпр. провизија за услуге платног промета, наплата извршних судских решења). Налог за наплату увек се издаје уз овлашћење које је дужник дао повериоцу овлашћујући га да располаже средствима са његовог рачуна.

Инструменте платног промета потписују овлашћена лица, чији су потписи депоновани код банке код које се води рачун клијента и на њима поред потписа мора бити стављен и печат налогодавца који је депонован у банци (осим ако је у питању физичко лице које нема печат).

Инструменти платног промета могу бити у писаној форми и електронски. Инструменти у писаној форми су обрасци јединствених димензија.

Електронски инструменти платног промета подразумевају трансакцију плаћања у којој се пренос налога за плаћање врши телекомуникацијски или физичком испоруком трака, дискета и осталих носилаца података.

6. Електронски платни промет

6.1. Појам електронског платног промета

Електронски платни промет представља електронски начин обављања платног промета и обавља се разменом електронских порука кроз информационе системе учесника у трансакцији плаћања.

Циљ електронског платног промета је успостављање тржишне конкуренције међу банкама ради добијања ефикаснијег и јефтинијег платног промета, као и развој електронског банкарства.

До 1. јануара 2003. године платни промет обављао се преко НБЈ – Завода за обрачун и плаћање (ЗОП). 1. јануара 2003. године платни промет преноси се на банке. Циљ новог Закона о платном промету је стварање услова да банке самостално обављају платни промет и разбијање монопола државе и ЗОП-а.

Електронски платни промет представља бржи и поузданији начин плаћања и увид у стање и дневне промене на рачуну.

Електронским платним прометом подстиче се безготовински платни промет, а предности су многобројне – уштеда времена, смањење трошкова банкарских трансакција и лакше обраде финансијских налога.

6.2. Електронске поруке

Електронском поруком сматра се информација која је електронски генерисана, послата, проверена, примљена и сачувана (електронски налог за плаћање).

У електронској поруци, односно електронском налогу, сви подаци се уносе у тачно одређеном нумеричком редоследу. Информациони систем је тако реализован да унете податке потпуно тачно интерпретира, јер се све унапред прописује.

Електронске поруке размењују се кроз мрежу Народне банке Србије или кроз SWIFT* мрежу. SWIFT софтвер обезбеђује проверу аутентичности и исправности преноса електронских порука кроз SWIFT мрежу технологијом јавних кључева. Сертификацију јавних кључева који се користе у електронском платном промету између Народне банке Србије и учесника врши Народна банка Србије.

Електронска порука настаје пресликавањем налога за безготовинско плаћање у важећа поља SWIFT поруке.

Електронска порука сматра се валидном ако испуњава следеће услове :

- да је формирана у SWIFT формату
- да је послата и примљена на начин и по правилима утврђеним одлуком којом се уређује електронски начин обављања платног промета
- да је послата и примљена у складу са Дневним терминским планом

Врсте електронских порука

Постоји више врста електронских порука у зависности од намене SWIFT поруке (електронске поруке) и висине износа трансакције :

- Трансакције на износ од 200.000,00 динара или већи (велика плаћања), као и трансакције којима корисници подижу готовину из трезора НБС користи се

*SWIFT – (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications) међународна банкарска мрежа и софтвер за размену порука. SWIFT омогућава корисницима да повећају сигурност плаћања, сниже трошкове, побољшају аутоматизацију и управљају ризиком. Временски рок уручења порука је за ургентне 5 минута, а за уобичајене највише 100 минута. SWIFT данас употребљава више од 7000 финансијских институција из 198 земаља.

порука MT103. Ове трансакције обрађују се и извршавају у реалном времену по бруто принципу (RTGS систем).

- Порука MT202 представља трансфер средстава између финансијских институција, користи се за међубанкарска плаћања и извршава се у RTGS систему.
- За појединачне налоге за плаћање на износ мањи од 200.000,00 динара, или групу налога за плаћање уз које се доставља спецификација појединачних налога, користи се порука MT102. Код порука MT102 сва плаћања у једној поруци морају бити упућена корисницима у једној банци од стране корисника једне банке. Ови налози извршавају се обрачуном у клирингу.
- Порука MT900 користи се као потврда о задужењу рачуна после извршене трансакције (MT103, MT202 или MT102).
- Порука MT910 користи се као потврда о одобрењу рачуна после извршене трансакције.
- Порука MT970 је извод обрачунског рачуна за клиринг (привремени извод обрачунског рачуна) и шаље се аутоматски на крају клиринга.
- Порука MT940 представља извод обрачунског рачуна и шаље се аутоматски на крају дана.

6.3. Електронска трансакција

Електронски пренос новчаних средстава између учесника у платном промету представља електронску трансакцију. Електронска платна трансакција сматра се завршеном када крајњи субјект прими електронску поруку.

Електронска порука сматра се примљеном када пошиљалац прими потврду о њеном пријему.

7. Контрола платног промета

Контролу обављања послова платног промета банака врши Народна банка Србије контролом података, извештаја и друге документације које су банке дужне да достављају Народној банци Србије, као и непосредном контролом података, извештаја и друге документације у банци.

Контрола обављања послова платног промета обухвата:

- контролу правилности отварања, вођења и гашења рачуна за обављање послова платног промета
- контролу исправности испостављања, попуњавања и коришћења инструмената платног промета
- контролу послова готовим новцем(исплате са рачуна правних и физичких лица)
- контролу пријема и извршења налога за плаћање према датуму доспећа и редоследу пријема
- контролу извршавања плаћања када на рачуну клијента нема довољно средстава за извршење свих налога за плаћање
- контролу правилности и благовремености достављања прописаних података
- контролу других послова платног промета утврђених Законом

Л и т е р а т у р а

- Sekos in (2002) Прописи о платном промету, закон, одлуке, упутства, који се примењују од 1.01.2003.
- Привредни саветник број 25 (2002)
- Закон о платном промету ("Службени лист СРЈ", бр. 3/2002 и 5/2003 и "Службени гласник РС", бр. 43/2004)
- Одлука о електронском начину обављања платног промета ("Службени гласник РС", бр. 57/2004)
- Одлука о обрачуну и клирингу и функционисању обрачунских рачуна банака код Народне банке Србије („Службени гласник РС“, бр. 57/2004)
- S.W.I.F.T. on-line извор www.24x7.co.yu
- Проф.др Бранко Ж.Љутић (2002) Нова регулатива платног промета, on-line извор www.informator.co.yu/informator/2002/platni_1202.htm

BESPLATNI GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RAD.

**RADOVI IZ SVIH OBLASTI, POWERPOINT PREZENTACIJE I DRUGI EDUKATIVNI
MATERIJALI.**

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG

WWW.MATURSKIRADOVI.NET

WWW.MATURSKI.NET

WWW.SEMINARSKIRAD.INFO

WWW.MATURSKI.ORG

WWW.ESSAYSX.COM

WWW.FACEBOOK.COM/DIPLOMSKIRADOVI

NA NAŠIM SAJTOVIMA MOŽETE PRONAĆI SVE, BILO DA JE TO **[SEMINARSKI](#)**, **[DIPLOMSKI](#)** ILI **[MATURSKI](#)** RAD, POWERPOINT PREZENTACIJA I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJAL. ZA RAZLIKU OD OSTALIH MI VAM PRUŽAMO DA POGLEDATE SVAKI RAD, NJEGOV SADRŽAJ I PRVE TRI STRANE TAKO DA MOŽETE TAČNO DA ODABERETE ONO ŠTO VAM U POTPUNOSTI ODGOVARA. U BAZI SE NALAZE **[GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RADOVI](#)** KOJE MOŽETE SKINUTI I UZ NJIHOVU POMOĆ NAPRAVITI JEDINSTVEN I UNIKATAN RAD. AKO U **[BAZI](#)** NE NAĐETE RAD KOJI VAM JE POTREBAN, U SVAKOM MOMENTU MOŽETE NARUČITI DA VAM SE IZRADI NOVI, UNIKATAN SEMINARSKI ILI NEKI DRUGI RAD RAD NA LINKU **[IZRADA RADOVA](#)**. PITANJA I ODGOVORE MOŽETE DOBITI NA NAŠEM **[FORUMU](#)** ILI NA **MATURSKIRADOVI.NET@GMAIL.COM**